

Hotărârea CNCD cu privire la declarații publice ale domnului Traian Băsescu

Hotărârea nr. 410 din 17 octombrie 2011

Dosar nr.: 352/2011

Petiția nr.: 5626/30.09.2011

Petent: Ciprian Necula

Reclamat: Traian Băsescu

Obiect: Declarații publice discriminatorii. Dreptul la demnitate

Criteriu: Etnie

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I.1. Numele, domiciliul sau reședința petentului

I.1.1. Ciprian Necula, str. Marcel Andreescu, nr. 15, sect. 1, București

I.2. Numele, domiciliul sau reședința reclamatului

I.2.1. Traian Băsescu, Administrația Prezidențială, Palatul Cotroceni, Bld Geniului, nr. 1-3, RO-76238, București, România.

II. Obiectul sesizării

2.1. Sesizarea, astfel cum este formulată, vizează presupuse fapte de discriminare săvârșite de reclamat prin declarații publice care aduc atingere demnității umane a petentului pe criteriul apartenenței la o minoritate etnică.

III. Descrierea presupusei fapte de discriminare

3.1. Prin petiția nr. 5626/30.09.2011 petentul arată că partea reclamată în cadrul emisiunii „Ultimul Cuvânt”, difuzată pe postul de televiziune B1 TV, în data de 22.09.2011, a săvârșit presupuse fapte de discriminare, prin următoarele afirmații: „(...) Diplomația are și ea limitele ei. Spre exemplu, nu poți să-i spui finlandezului «nu e adevărat, țiganii nu au fost în centru la Helsinki și nu au cerșit» (...) Ce poate să facă diplomația când guvernul constată că țiganii cerșesc agresiv, au început să fure prin autobuze, ce poate să facă diplomația, pentru că acolo este reacția unei opinii publice și orice guvern se uită în primul rând la opinia publică la el (...)”.

Declarațiile supuse analizei au fost făcute în contextul discuției despre eșecul României în procesul de integrare în zona Schengen, respectiv poziția Finlandei și Olandei pe marginea acestui subiect. La solicitarea Consiliului la petiție s-a depus transcriptul întregii emisiuni în cauză.

IV. Procedura de citare

4.1. În temeiul art. 20 alin. (4) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare a părților.

4.2. Prin adresa nr. 5626/30.09.2011 a fost citat petentul. Prin adresa nr. 5636/30.09.2011 a fost citat reclamatul. Părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Consiliu, la data de 6 octombrie 2011. La termen nu s-au prezentat părțile. Partea reclamată a depus punctul de vedere prin adresa nr. 5709/05.10.2011, petentul a depus completări și punct de vedere prin adresa nr. 5735/05.10.2011.

4.3. Colegiul a transmis părților completările și punctele de vedere depuse la dosar.

V. Susținerile părților

V.1. Susținerile petentei

5.1.1. Petentul susține că partea reclamată prin discursul în cauză, obiect al petiției, practică cu bună-știință un discurs instigator la ură rasială, generalizează atunci când cetățenii români de etnie romă sunt prezentați ca infractori. Petentul arată că partea reclamată prezintă romii ca fiind țapi ispășitori pentru neintegrarea României în zona Schengen. Petentul afirmă că aceste declarații sunt realizate de petent, care este și președintele României, într-un context în care în regiune s-au înmuțit conflictele interetnice de proporții îngrijorătoare, cum au fost cele din Cehia sau Bulgaria.

Potentul solicită constatarea și sancționarea faptei de discriminare potrivit art. 2 alin. (1), (2) și (4) din O.G. nr. 137/2000, republicată. Presupusa faptă s-a săvârșit de către partea reclamată prin declarațiile care fac obiectul prezentei petiții și care au încălcat dreptul la demnitate a petentului și a romilor prin crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare la adresa acestora.

V.2. Susținerile părții reclamate

5.2.1. Partea reclamată solicită, în principal, respingerea petiției ca fiind inadmisibilă, iar în subsidiar, pe fond, respingerea acesteia ca fiind nefondată.

Inadmisibilitatea petiției este susținută prin lipsa elementelor cerute de procedura internă pentru primirea unei petiții, în cauză lipsa semnăturii, arătarea motivelor de fapt și de drept, respectiv lipsa adresei de domiciliu a petentului. De asemenea, partea reclamată invocă operarea iresponsabilității juridice prevăzute de art. 84 alin. (2) coroborat cu prevederile art. 72 alin. (1) din Constituția României din anul 2003. În invocarea operării iresponsabilității juridice se arată că partea reclamată este în exercițiul funcției de președinte al României.

Pe fond, partea reclamată arată că declarația obiect al petiției se încadrează în limitele libertății de exprimare, nu generalizează, nu incită la discriminare și se referă la un subiect de actualitate în dezbateră publică în Uniunea Europeană, în Finlanda, Olanda și România.

Reclamatul susține că nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare potrivit art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000, nu există o excludere, restricție sau preferință, pe un criteriu, care să fi condus la limitarea sau încălcarea unui drept prevăzut de lege. De asemenea, se arată că petiția trebuie soluționată având în vedere prevederile art. 2 alin. (8) din O.G. nr. 137/2000.

VI. Motivele de fapt și de drept

VI.1. Excepții

Raportat la motivele de inadmisibilitate, Colegiul reține că până la termenul de citare petentul a acoperit lipsa elementelor cerute pentru depunerea unei petiții, respectiv semnătura și adresa de domiciliu ale petentului, potrivit art. 11 alin. (1) din Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor adoptată de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, publicată în M.Of. nr. 348 din 6 mai 2008. În privința arătării motivelor de fapt și de drept, apreciem că motivele de fapt au fost susținute în petiția inițială, iar motivele de drept au fost completate până la primul termen de audieri.

Pentru considerentele de mai sus Colegiul director urmează să respingă motivele de inadmisibilitate invocate de partea reclamată.

Raportat la inadmisibilitatea plângerii din perspectiva calității persoanei reclamate și incidența art. 84 alin. (2) teza a II-a din Constituția României, reținem că potrivit textului invocat „Președintele României se bucură de imunitate, iar prevederile articolului 72 alin. (1) se aplică în mod corespunzător”.

Art. 72 alin. (1) din Constituția României în vigoare stipulează că „deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului”.

În soluționarea inadmisibilității plângerii din perspectiva calității persoanei reclamate, Colegiul director va analiza competența de a se pronunța pe declarațiile Președintelui României care au fost realizate în exercitarea mandatului sau nu, respectiv dacă „exonerarea răspunderii parlamentarului și a Președintelui României” prevăzută de art. 84 alin. (2) teza a II-a coroborat cu art. 72 alin. (1) din Constituția României în vigoare se aplică și limitărilor libertății de exprimare prevăzute de art. 30 alin. (6) și (7) din Constituția României, respectiv art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 2 alin. (4) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată.

Din interpretarea textelor constituționale, rezultă că exonerarea răspunderii parlamentarului și a Președintelui României implică două condiții: formele de manifestare ale parlamentarului să nu excedă conținutului specific al mandatului și respectivele forme de manifestare să aibă o legătură directă cu conținutul mandatului¹. Cu alte cuvinte iresponsabilitatea juridică privește actele intrinseci mandatului, nu cele extrinseci exercițiului acestuia, urmărind să așeze libertatea de expresie și de decizie a parlamentarului și a Președintelui. Ceea ce excede, însă, mandatului nu intră sub incidența acestei imunități, parlamentarul și Președintele României nu este peste lege, potrivit art. 16 alin. (2) din Constituția României în vigoare².

În analiza săvârșirii unor presupuse fapte de discriminare de către un parlamentar sau Președintele României, o mențiune se cere însă a fi făcută: prevederile art. 30 alin. (6) și alin. (7) din Constituția României în vigoare cuprind obligații valabile pentru toți cei care se bucură de libertatea de exprimare și, prin urmare, parlamentarii și Președintele României nu pot fi excluși de la îndeplinirea acestora³.

¹ I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român – Tratat*, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003, p. 529.

² I. Muraru ș.a., *Constituția României. Comentarii pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 683.

³ M. Constantinescu, I. Deleanu, A. Iorgovan, I. Muraru, F. Vasilescu, I. Vida, *Constituția României – comentată și adnotată*, Ed. Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1992, comentariu la

În acest sens s-a exprimat și Curtea Constituțională a României, care prin decizia nr. 53/2005 arată că „opiniile, judecățile de valoare sau afirmațiile titularului unui mandat de demnitate publică – așa cum este Președintele României, autoritate publică unipersonală, ori cum este conducătorul unei autorități publice – referitoare la alte autorități (...) rămân în cadrul limitelor libertății de exprimare a opiniilor politice, cu îngrădirile prevăzute de art. 30 alin. (6) și (7) din Constituție”⁴.

Având în vedere cele prezentate, în analiza săvârșirii unei fapte de discriminare de către un parlamentar sau de către Președintele României nu are relevanță dacă aceștia au săvârșit presupusa faptă de discriminare în exercițiul mandatului sau nu. În ambele situații operează limitările prevăzute la art. 30 alin. (6) și alin. (7) din Constituția României.

Raportat la speță, e de avut în vedere că orice luare de cuvânt de către Președintele României este percepută de cetățeni ca realizată în calitatea sa de Președinte al României, tocmai prin faptul că acesta își păstrează calitatea pe toată perioada mandatului.

Declarațiile Președintelui României au o pondere foarte mare și un impact mult mai puternic asupra cetățenilor, din cauza poziției publice ocupate.

Pentru considerentele de mai sus, vom respinge inadmisibilitatea plângerii din perspectiva calității persoanei reclamate și incidența art. 84 alin. (2) teza a II-a din Constituția României, urmează să analizăm obiectul petiției din perspectiva presupusei depășiri a limitei libertății de exprimare prin săvârșirea unei posibile fapte de discriminare prin încălcarea demnității umane a petentului și a cetățenilor români aparținând comunității de romi.

Excepții motivate și redactate de Asztalos Csaba Ferenc.

A. Opinie majoritară pe fond, exprimată de Cazacu Ioana Liana, Haller István, Jura Cristian, Vasile Alexandru și Vlaș Claudia Sorina

Pe fond, Colegiul reține că în speța de față ne raportăm la libertatea de exprimare și corelativ la dreptul de a nu fi supus discriminării. Dreptul de a nu fi supus discriminării constituie unul dintre drepturile fundamentale într-o societate democratică, dreptul la egalitate constituind un drept cu aplicare imediată și nu progresivă având în vedere că discriminarea în sine este un afront adus demnității umane.

Conform cu jurisprudența statuată în cadrul CNCD, a se vedea hotărârea nr. 87 din 2 iunie 2010, tratamentul discriminatoriu are de cele mai multe ori ca scop sau ca efect umilirea, degradarea sau interferența cu demnitatea persoanei discriminate, în mod particular, dacă acest tratament se manifestă în public. Tratănd pe cineva mai puțin favorabil datorită unor criterii inerente sugerează în primul rând dispreț sau lipsă de respect față de personalitatea sa.

Pe de altă parte, dreptul la libertatea de exprimare este garantat în Constituția României, care prevede în art. 30 alin. (1) și (6) că „(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile”. Însă libertatea de exprimare, din perspectiva alin. (1) al art. 30 trebuie coroborată cu alin. (2) din art. 30 care prevede în mod expres că „(2) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine”.

art. 70 din Constituția României, art. 72 după revizuirea din 2003; I. Muraru ș.a., op. cit., p. 683; I. Deleanu, op. cit., p. 529, 791.

⁴ I. Muraru ș.a., op. cit., p. 791.

În aceeași argumentație trebuie subliniat faptul că Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice – ratificat de România la 9 decembrie 1974 – prevede în art. 19 parag. 3 că „exercitarea drepturilor prevăzute la parag. 2 al prezentului articol (dreptul la libertatea de exprimare) comportă îndatoriri și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice”. Astfel, se poate concluziona faptul că dreptul la liberă exprimare nu este un drept absolut și că exercitarea lui trebuie realizată în anumite condiții, de altfel stabilite în considerare și pentru protejarea demnității persoanei.

În cadrul sistemului instituțional regional de protecție a drepturilor omului, Convenția europeană a drepturilor omului, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994, prevede în art. 10 că: „orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare, însă precizează în mod expres limitele acestui drept în alin. (2) al aceluiași articol: „exercitarea acestor libertăți (libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora - *n.n.*)”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că „libertatea de exprimare, garantată de art. 10 parag. 1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirii personale. Subiect al parag. 2 al art. 10, Libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență (de opinia publică) ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică”⁵.

Subiectul de interes public a fost definit în jurisprudența de contencios european drept orice „chestiune care afectează viața comunității”⁶. Interesul public nu se rezumă la chestiunile politice, ci le include și pe cele sociale sau de alt gen care privesc comunitatea: „Nu există nici un precedent juridic pentru a distinge... între discuția politică și discuția asupra altor subiecte de interes public”⁷; „...A lipsi publicul de informații asupra funcționării serviciilor publice înseamnă a ignora un drept fundamental într-o democrație”⁸.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care aceasta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice. De aici decurge poziția privilegiată acordată liberei discuții a chestiunilor de interes general, atunci când aceasta intră în conflict cu alte valori pe care statul le poate în mod legitim apăra. În acest sens, atunci când este pusă în discuție libertatea discursului „politic” înțeles în sensul cel mai larg, marja de apreciere a autorităților este foarte redusă.

În reținerea acestei marje de apreciere a autorităților cu privire la libertatea de exprimare sunt luate în considerare și elemente legate de calitatea specifică pe care o poate avea autorul

⁵ CEDO, între altele, *Lingens c. Austria*, *Oberschlick c. Austria*, *Sunday Times c. Regatul Unit*, *Observer și Guardian c. Regatul Unit*, *Castells c. Spania*, *Thorgeirson c. Islanda*, *Jersild c. Danemarca*, *Goodwin c. Regatul Unit*, *De Haes și Gijels c. Belgia*, *Dalban c. România*.

⁶ CEDO, cauza *Lingens c. Austria*.

⁷ CEDO, cauza *Thorgeirson c. Islanda*.

⁸ CEDO, cauza *Observer și Guardian c. Regatul Unit*.

discursului (ziarist, politician membru al opoziției, funcționar public etc.) sau persoana lezată (politician, funcționar public, magistrat, persoană privată etc.), precum și mijlocul prin care a fost difuzat mesajul (presa scrisă, televiziune, radio etc.). Astfel în cazul autorului, care este ziarist sau politician membru al opoziției și care își exprimă ideile și opiniile cu privire la aspecte politice, politicieni, funcționari publici etc., marja de apreciere este restrânsă, iar protecția libertății de exprimare este maximă. În cazul autorului, funcționar public sau persoană privată care își exprimă opinia sau ideile cu privire la aspecte ce privesc o altă persoană privată, marja de apreciere este întinsă și protecția libertății de exprimare este restrânsă.

Raportându-ne la aspectele care fac obiectul petiției deduse soluționării, Colegiul constată că acestea vizează afirmațiile reclamatului, făcute în contextul participării la o emisiune TV, care în opinia petentului, aduce atingere dreptului la demnitate personală, pe considerentul apartenenței etnice, în speță la cea a minorității romă din România. Astfel, sub aspectul individualizării și al conținutului afirmației, reținem că partea reclamată a afirmat „(...) Diplomația are și ea limitele ei. Spre exemplu, nu poți să-i spui finlandezului «nu e adevărat, țigani nu au fost în centru la Helsinki și nu au cerșit» (...) Ce poate să facă diplomația când guvernul constată că țiganii cerșesc agresiv, au început să fure prin autobuze, ce poate să facă diplomația, pentru că acolo este reacția unei opinii publice și orice guvern se uită în primul rând la opinia publică la el (...)”, în contextul discuției despre eșecul României în procesul de integrare în zona Schengen, respectiv poziția Finlandei și a Olandei pe marginea acestui subiect.

Din punctul de vedere al conținutului afirmației, Colegiul consideră că ne situăm în câmpul liberei discuții a chestiunilor de interes general. Astfel cum a statuat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, interesul general nu se rezumă la chestiunile politice, ci le include și pe cele sociale sau de alt gen care privesc comunitatea⁹.

Astfel, prin afirmațiile făcute, reclamatul lasă impresia că toate persoanele aparținând minorității romă din România *cerșesc agresiv* în Europa și că au început să *fure de prin autobuze*. Mai mult, în contextul discuției neintegrării în Spațiul Schengen, reclamatul lasă impresia că nu diplomația română este vinovată pentru acest eșec, ci „țiganii” care au cerșit în centru „la Helsinki”, devreme ce constată că „diplomația are și ea limitele ei (...) Ce poate să facă diplomația, când guvernul constată că (...)”.

Cu toate acestea, trebuie să avem în vedere că afirmația în speță a fost făcută în contextul discuției unor chestiuni de interes public, integrarea României în Spațiul Schenge. În acest context a fost discutat votul negativ exprimat de Finlanda. Astfel, în contextul discuției reclamatul lasă impresia că una dintre cauzele principale ale neintegrării României în spațiul Schengen, constă în cerșitul agresiv al romilor și furtul din autobuze.

Aspectele deduse soluționării CNCD privesc faptul că reclamatul, în calitate de Președinte al României, chiar dacă aceasta era motivația principală, considerăm că trebuia să se decida, sau cel puțin să facă o departajare, în sensul în care să nu lase impresia că toți etnicii romi, cetățeni ai României, aflați în Finlanda, cerșesc sau fură de prin autobuze. Astfel, și numai în această situație, ar putea fi pusă în dezbatere publică acest subiect, devreme ce este cunoscută poziția mai multor state europene față de această chestiune.

Totuși, trebuie să avem în vedere faptul că reclamatul nu face distincția mai sus menționată, nu se dezice de generalizarea cerșitului și a furtului, etichetează o etnie, induce publicului sentimentul că minoritatea romă din România este responsabilă de „eșecul diplomației” române, în aderarea la spațiul Schengen.

⁹ CEDO, cauza *Thorgeirson c. Islanda*. A se vedea în acest sens *infra*, parag. 6.7., 6.8.

Din acest punct de vedere, coroborând aspectele reținute mai sus, Colegiul Director se raportează la prevederile art. 2 alin. (5) din O.G. nr. 137/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Potrivit art. 2 alin. (5), „Constituie hărțuire și se sancționează convențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”.

În acest sens, reținem că în materia legislației nediscriminare, astfel cum este transpus *aquis*-ul comunitar, pentru a ne găsi în situația unei fapte de hărțuire este necesară întrunirea cumulativă a elementelor constitutive acesteia. Astfel, fapta de hărțuire se circumstanțiază într-un comportament care poate îmbraca diferite forme. Formularea textului cuprinde sintagma „orice comportament”. Sintagma „orice comportament”, denotă intenția legiuitorului de a cuprinde o arie largă de comportamente, și nu una restrictivă, ceea ce permite reținerea unor calificări diferite în practică, și care pot să varieze de la caz la caz, circumscrise sub forma unor afirmații exprimate prin cuvinte, verbal sau în scris, gesturi, acte sau fapte etc.

Motivul sau cauza comportamentului este determinat de un criteriu inerent, care este în mod expres prevăzut de legiuitor, într-o listă neexhaustivă, având în vedere că textul de lege prezintă într-o enumerare cu caracter determinat criteriul de „rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenența la o categorie defavorizată, vârsta, handicap, statut de refugiat ori azilant”. Caracterul neexhaustiv este dat de însăși sintagma „sau orice alt criteriu” alăturată criteriilor exprese. Sintagma „sau orice alt criteriu”, practic oferă posibilitatea reținerii oricărui alt element nespecificat de lege, dar care este materializat ca fapt determinant în săvârșirea formei de discriminare denumită ca hărțuire.

Manifestarea comportamentului pe baza oricărui dintre criteriile prevăzute de lege „duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”. Acest element constitutiv al hărțuirii, permite reținerea acelor comportamente care, chiar dacă nu au fost săvârșite cu intenție, produc efectul de realizare al unui cadru definit ca „intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”. Acest aspect este cu atât mai evident cu cât însăși Directiva Consiliului 2000/43/CE privind aplicarea principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de origine rasială sau etnică, definește hărțuirea în art. 2 alin. (3) ca „un comportament nedorit pe bază de etnie sau rasă care are ca scop sau ca efect violarea demnității unei persoane și crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensiv”.

Includerea hărțuirii ca formă de discriminare în *aquis*-ul comunitar și transpunerea acestuia în legislația națională este extrem de importantă. Discriminarea nu se manifestă *per se*, doar sub forma unor prevederi normative sau practici, dar și sub forma comportamentelor care crează un impact asupra mediului în general, variind de la violența fizică la remarci sau afirmații cu caracter rasist, până la ostracizare generală. Această formă de discriminare aduce atingere demnității sub aspect psihic și emoțional persoanelor aparținând unei minorități/comunități sau grup de persoane¹⁰.

Comparativ cu aspectele de fond deduse soluționării, Colegiul nu poate face abstracție de faptul că în cazul autorului, care este ziarist sau politician membru al opoziției și care își exprimă ideile și opiniile cu privire la aspecte politice, politicieni, funcționari publici etc.,

¹⁰ A se vedea „A comparison between the EU Racial Equality Directive and the Starting Line”, în I. Chopin, J. Niessen, *The Starting line and the Incorporation of the Racial Equality Directive into National Laws of the EU Member States and Accession States*, 2001, p. 26, 27.

marja de apreciere a autorităților este restrânsă, iar protecția libertății de exprimare este maximă. În cazul autorului, funcționar public sau persoană privată care își exprimă opinia sau ideile cu privire la aspecte ce privesc o altă persoană privată, marja de apreciere este întinsă și protecția libertății de exprimare este restrânsă. Or, în cazul de față Colegiul observă că partea reclamată acționează în virtutea funcției pe care o deține.

Astfel cum a statuat în jurisprudența sa (între altele Hotărârea nr. 613 din 13 noiembrie 2008, Hotărârea nr. 593 din 24 noiembrie 2009), Colegiul este de opinie că apartenența la un anumit grup de persoane, nu poate fi privită ca relevantă în legătură directă cu modul în care o persoană sau o comunitate de persoane exercită o anumită funcție sau cu privire la faptele pe care le săvârșește.

Întrebarea care se pune în legătură cu aspectele deduse soluționării este în ce măsură asocierea stereotipă a persoanelor cu dizabilități, în general, cu incapacitatea de a conduce/guverna un stat, duce la vreo formă de dezbatere publică capabilă de a conduce la un progres al relațiilor interumane.

Mai degrabă, aceste asocieri sunt de natură a produce efecte nedorite, în mod gratuit, asupra acestui grup de persoane, creând un cadru cel puțin intimidant, degradant sub aspectul demnității.

Din acest punct de vedere, Colegiul este de opinie că afirmațiile reclamatului, ce fac obiectul prezentei spețe, sub aspectul efectului creat, conduce la atingerea dreptului la demnitate al persoanelor aparținând minorității române din România, în sensul prevederilor art. 2 alin. (5) din O.G. nr. 137/2000, republicată.

Nu se poate reține că scopul urmărit prin afirmarea celor expuse în cadrul petiției, a fost acela de a aduce atingere demnității persoanelor cu dizabilități. Însă, hărțuirea ca formă de discriminare cuprinde și acele comportamente care, chiar dacă nu au fost săvârșite cu intenție, produc efectul de realizare al unui cadru definit ca „intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”.

În acest context, Colegiul *recomandă* părții reclamate să manifeste exigență în raport cu modul în care se exercită dreptul la libertatea de exprimare din prisma reputației sau a drepturilor altora, pentru a asigura respectarea demnității personale și a principiului nediscriminării, garantate în România prin Constituție și O.G. nr. 137/2000, republicată, care prevede în art. 1: „(1) În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate de lege. (2) Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate...”. 4. Orice persoană fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate la alin. (2).

Opinie majoritară redactată de Vasile Alexandru Vasile.

B. Opinie concurentă exprimată de Cazacu Ioana Liana, Haller István, Jura Cristian și Vlaș Claudia Sorina privind încadrarea juridică a faptei

Considerăm că sunt incidente și prevederile art. 2 alin. (4) și art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată. Conform art. 2 alin. (4) al O.G. nr. 137/2000, republicată, „orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale”.

Afirmațiile reclamatului care fac obiectul petiției reprezintă un comportament activ care supune unui tratament injust (oprobriului public) comunitatea romilor din România.

Conform art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată, „constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”.

Afirmațiile reclamatului care fac obiectul petiției reprezintă un comportament manifestat în public care vizează atingerea demnității persoanelor aparținând comunității romilor din România, totodată crează o atmosferă ostilă, degradantă îndreptată împotriva comunității de romi. Trebuie reținut și faptul că o astfel de afirmație, prin efectele pe care le generează, reprezintă și o instigare la ură rasială, întrucât eșecul Statului român pe plan extern fiind pus pe seama comunității de romi, în mod inevitabil o parte a publicului larg ajunge la concluzii extremiste cu privire la această comunitate. Manifestările antirome sau cele antisemite doar din ultimul secol arată că aceste comunități sunt extrem de vulnerabile devenind des ținta manifestărilor xenofobe, iar studiile în domeniu relevă că stereotipurile adânc înrădăcinate în societate produc efecte grave¹¹.

Această încadrare juridică ține cont și de prevederile Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, ratificată de România prin Decretul nr. 345/1970 care, prin art. 1 definește: „În prezenta convenție, expresia «discriminare rasială» are în vedere orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau executarea în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social și cultural sau orice alt domeniu al vieții publice”. Art. 4 lit. c) al Convenției prevede ca statele părți „să nu permită autorităților publice sau instituțiilor publice, naționale sau locale, să incite la discriminarea rasială sau să o încurajeze”.

Chiar dacă am admite ipoteza că afirmațiile reclamatului care fac obiectul petiției nu au avut ca scop atingerea demnității persoanelor aparținând comunității romilor din România, trebuie reținute următoarele: practic, în toate tratatele internaționale din domeniul discriminării elementul de scop nu are relevanță. Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, ratificată de România prin Decretul nr. 345/1970 prevede: „orice deosebire, excludere, restricție sau preferință [...] care are ca scop sau efect”; Directiva Consiliului 2000/43/CE care este implementată de România prin O.G. nr. 137/2000, republicată, definește conceptul de discriminare prin art. 2: „1. Pentru obiectivele acestei Directive, principiul tratamentului egal va însemna că nu trebuie să existe discriminare directă sau indirectă pe criteriul originii rasiale sau etnice; 2. Pentru obiectivele parag. 1: a) se va considera că discriminarea directă are loc atunci când o persoană este tratată mai puțin favorabil decât este alta, a fost sau ar putea fi tratată într-o manieră similară, pe criteriul originii rasiale sau etnice; b) se va considera că discriminarea indirectă are loc atunci când o prevedere, criteriu sau practică aparent neutre dezavantajează anumite persoane de o anumită rasă sau origine față de alte persoane, în afară de cazul în care acele prevederi, criterii sau

¹¹ A. Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central european*, Ed. Humanitas, București, 2001.

practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare; 3. Hărțuirea trebuie incriminată ca discriminare, în conformitate cu sensul parag. 1, atunci când un comportament nedorit, pe criteriul originii rasiale sau etnice, duce la violarea demnității personale sau crează un cadru intimidant, ostil, degradant sau ofensiv. În acest context, conceptul de hărțuire poate fi definit ținându-se cont de legislația internă și practicile statelor membre; 4. O instigare la discriminare a persoanelor pe criteriul originii rasiale sau etnice trebuie incriminată ca fiind discriminare în concordanță cu prevederile parag. 1”; Protocolul adițional nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului, ratificat de România prin Legea nr. 103/2006, art. 1 alin. (1) prevede: „Dreptul de a te bucura de oricare din drepturile prevăzute de lege trebuie să fie asigurat fără nici o discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

Și legislația din România, la partea generală a O.G. nr. 137/2000, republicată, arată că în domeniul discriminării scopul de a discrimina nu are relevanță:

(1) Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

[...]

(3) Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afară cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare.

(4) Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.

Chiar și art. 15 din O.G. nr. 137/2000, republicată, referitor la care unii membrii ai Colegiului director consideră că stabilește elementul de intenție directă, formulează: „acel comportament care are ca scop sau vizează”. Această formulare este puțin ambiguă, dar nu rezultă elementul de intenție directă. Formularea „vizează” poate acoperi o altă formă de culpă, și nu doar intenția directă.

O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, la art. 1, stabilește: „constituie contravenție fapta săvârșită cu vinovăție”. Prin urmare scopul faptei nu are relevanță în domeniul contravențional.

În nici un caz scopul unei afirmații nu poate fi probat. Astfel dacă am admite ipoteza conform căreia se poate stabili încălcarea dreptului la demnitate doar în situația în care scopul afirmației este atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, această parte a art. 15 al O.G. nr. 137/2000 nu ar fi niciodată aplicabilă, ceea ce contravine intenției legiuitorului.

Având în vedere faptul că există un conflict de drepturi (între libertatea de exprimare și dreptul la demnitate), considerăm că este necesar să stabilim limita dintre cele două drepturi.

Trebuie precizat că libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Atât conform legislației din România, cât și în conformitate cu Convenția europeană a drepturilor omului, acest drept nu numai că poate, dar chiar trebuie să fie restrâns. Privind libertatea de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează trei aspecte:

1. legalitatea restrângerii, și anume existența unei baze legale interne (arătând că prevederea nu trebuie neapărat să îmbrace forma unei legi scrise), și calitatea normei juridice (legea trebuie să fie accesibilă, precisă și previzibilă în așa fel încât să se înțeleagă restrângerea în mod clar, totodată trebuie să permită estimarea consecințelor faptelor contrare legii);

2. legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de *Convenție* (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);

3. necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

Legalitatea restrângerii se regăsește în art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată în M.Of. nr. 99 din 8 februarie 2007.

Legitimitatea este dată de necesitatea protejării drepturilor altuia. Dreptul la demnitate este garantat și prin art. 1 alin. (3) al Constituției României („România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989 și sunt garantate”). Art. 30 alin. (6) al Constituției României arată că „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei nici dreptul la propria imagine”, motiv pentru care Curtea Constituțională a României, prin Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007, a anulat abrogarea insultei și calomniei din Codul penal al României), pe considerentul că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 C.pen., îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit – simpli cetățeni, oameni politici, ziaristi etc. – faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția *de facto* a celor ofenșați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art. 1 alin. (3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme”.

Privind necesitatea limitării dreptului de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) a elaborat următorul set de principii:

a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; *Lingens c. Austria*,

nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §41; *Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §52; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46; *Fressoz și Roire c. Franța* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/i; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/i; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §27; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *İbrahim Aksoy c. Turcia*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §51; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §69; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §37);

b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indifferente, ci și cele care offensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângerii trebuie stabilite în mod convingător (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; *Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46; *Fressoz și Roire c. Franța* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/ii; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/i; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39/i; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §69; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §27);

c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, offensează alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care offensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (*Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §52; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §37);

d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsat prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (*Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §50; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §58);

e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (*Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §63; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §60; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §42)

f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (*Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §40);

g) art. 17 al Convenției previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (*Glimmerveen și Hagenbeek c. Olanda*, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; *Ohensberger c. Austria*, nr. 21318/93, 2 septembrie 1994);

h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este compatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (*Witzsch împotriva Germaniei*, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);

i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al Convenției (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §35; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §41);

j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (*Norwood c. Regatul Unit*, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004, *Ivanov c. Rusia*, nr. 35222/04, 20 februarie 2007);

k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației, cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (*Handyside c. Regatul Unit*, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, §49; *Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §39; *Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §50; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §53; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §52; *Lehideux și Isorni c. Franța*, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, §51; *Fressoz și Roire c. Franța* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Ceylan c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, §74; *Erdoğan și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și nr. 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger*

c. Turcia, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §57/iii; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/ii; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *News Verlags Gmbh & CoKG c. Austria*, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, §52; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §53; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39; *İbrahim Aksoy c. Turcia*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §53; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §71; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §29-30; *Gündüz c. Turcia*, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, §38);

l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul, cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §52; *Lehideux și Isorni c. Franța*, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, §51; *Fressoz și Roire c. Franța* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Erdoğan și Ince c. Turcia*, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, §47; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §54; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §43/iii; *Öztürk c. Turcia* [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, §64; *Nilsen și Johnsen c. Norvegia* [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, §43; *News Verlags Gmbh & CoKG c. Austria*, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39); trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (*Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §40; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §50; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §39); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit (*Otto-Preminger-Institute c. Austria*, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, §49);

m) Convenția nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de guvern trebuie să fie mai pronunțată decât privind cetățeni privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale statului rămân suficiente posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile statului se bucură de o apreciere mai largă când examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (*Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Wingrove c. Regatul Unit*, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, §58; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §54; *Gerger c. Turcia*, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, §46; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §60; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §61; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §57; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999,

§46; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §62; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §40; *İbrahim Aksoy c. Turcia*, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, §52; *E.K. c. Turcia*, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, §70; *Karkin c. Turcia*, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, §28);

n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (*Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §46);

o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (*Incal c. Turcia*, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, §53)

p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi – într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale – informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea, dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (*Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, §41-42; *Castells c. Spania*, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, §42; *De Haes și Gijssels c. Belgia*, nr. 19983/92, 24 februarie 1997, §37; *Fressoz și Roire c. Franța* [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, §45; *Sürek și Özdemir c. Turcia*, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, §58; *Sürek c. Turcia nr. 1*, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, §59; *Sürek c. Turcia nr. 4*, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, §55; *Okçuoğlu c. Turcia*, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, §44; *Erdoğan c. Turcia*, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, §52; *Şener c. Turcia*, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, §41);

q) presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31);

r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (*Jersild c. Danemarca* [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, §31);

s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (*Cumpănă și Mazăre împotriva României*, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, §115);

t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitimat ca statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de statutul lor special (*Ahmed ș.a. c. Regatul Unit*, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, §56).

Acest set de principii trebuie considerat ca fiind un întreg, limita dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitate nu poate fi analizat doar în contextul unora dintre aceste principii, omițându-i pe celelalte.

Cum arată aceste principii, nici politicienii nu au libertate absolută de exprimare [lit. o)], iar o atenție deosebită trebuie acordată unor elemente sensibile, cum ar fi apartenența etnică

[lit. e), f), h), i), j)]. În principal, o declarație este protejată dacă nu ofensează gratuit, ci contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane. Declarația care face obiectul petiției nu are un astfel de caracter, cum s-a arătat la pct. 3 și 5.

Sunt relevante în domeniu și prevederile Recomandării nr. R (97) 20 a comitetului de miniștri către statele membre cu privire la „discursul de ură”, adoptată de către Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei la 30 octombrie 1997, în cadrul celei de-a 607-a reuniuni a Delegațiilor Miniștrilor: „Constatând faptul că aceste forme de exprimare pot avea un impact mai mare și mai prejudiciabil atunci când sunt difuzate prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă;

Estimând că necesitatea de a combate aceste forme de exprimare este și mai urgentă în situații de tensiune și în timpul războaielor și a altor forme de conflicte armate;

Estimând că este necesar să se indice linii directoare guvernelor și Statelor membre despre modul de tratare a acestor forme de exprimare, recunoscând totodată că majoritatea mijloacelor de comunicare în masă nu pot fi blamate pentru forme de exprimare de acest fel;

Având în vedere art. 7 parag. 1, al Convenției europene cu privire la televiziunea trans-frontalieră, precum și jurisprudența organelor Convenției europene a drepturilor omului referitoare la art. 10 și 17 ale acestei Convenții;

Ținând cont de Convenția Națiunilor Unite cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială și de Rezoluția nr. (68) 30 a Comitetului de Miniștri cu privire la măsurile ce urmează a fi întreprinse împotriva incitării la ura rasială, națională și religioasă;

Constatând faptul că nu toate Statele membre au semnat, ratificat și aplicat această convenție în cadrul legislației lor naționale;

Conștient de necesitatea reconcilierii luptei împotriva rasismului și intoleranței cu necesitatea protejării libertății de exprimare, pentru a se evita riscul subminării democrației din motivul apărării acesteia;

Conștient de asemenea de necesitatea respectării depline a independenței și autonomiei editoriale a mijloacelor de comunicare în masă.

Recomandă guvernelor Statelor membre:

1. să întreprindă acțiuni corespunzătoare în scopul combaterii discursului de ură pe baza principiilor enunțate în anexa la prezenta recomandare;

2. să se asigure că astfel de acțiuni se înscriu în cadrul unei modalități de abordare globală a cauzelor profunde ale acestui fenomen; cauze sociale, economice, politice, culturale și altele;

3. să procedeze, dacă nu au făcut-o deja, la semnarea, ratificarea și punerea efectivă în aplicare în legislația națională a Convenției Națiunilor Unite cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, în conformitate cu Rezoluția nr. (68) 30 a Comitetului de Miniștri cu privire la măsurile ce urmează a fi întreprinse împotriva incitării la ura rasială, națională și religioasă;

4. să examineze legislațiile și practicile lor interne, pentru a se asigura că acestea sunt conforme cu principiile care figurează în anexa la prezenta recomandare.

Anexa la Recomandarea nr. R (97) 20

Domeniul de aplicare. Principiile enunțate în continuare se aplică la discursul de ură, în special la cel difuzat prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă.

În sensul aplicării acestor principii, termenul „discursul de ură”, trebuie înțeles ca reglementând toate formele de exprimare care propagă, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță, inclusiv intoleranța care se exprimă sub formă de naționalism agresiv și de etnocentrism, de discriminare și ostilitate față de minorități, imigranți și persoane provenite din imigrație.

Principiul 1. Guvernelor statelor membre, autorităților și instituțiilor publice de nivel național, regional și local, precum și funcționarilor, le revine o responsabilitate specială de a se abține de la declarații, în special în mijloacele de comunicare în masă, care pot fi în mod rezonabil înțelese ca un discurs de ură sau ca un discurs care poate avea drept efect să acrediteze, să propage sau să promoveze ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de discriminare sau de ură bazate pe intoleranță. Aceste exprimări trebuie să fie interzise și condamnate în mod public cu orice ocazie.

Principiul 2. Guvernele statelor membre ar trebui să stabilească sau să mențină un cadru juridic complet și adecvat, compus din dispoziții civile, penale și administrative referitoare la discursul de ură. Acest cadru ar trebui să permită autorităților administrative și judiciare de a concilia în fiecare caz respectarea libertății de exprimare cu respectarea demnității umane și protecția reputației și a drepturilor altora.

În acest scop, guvernele statelor membre ar trebui să studieze mijloacele de:

- a încuraja și a coordona cercetările asupra eficienței legislațiilor și practicilor juridice existente;
- a reexamina cadrul juridic existent pentru a asigura aplicarea sa în mod adecvat la diverse noi mijloace de comunicare în masă, servicii și rețele de comunicații;
- a dezvolta o politică coordonată de acțiune, bazată pe liniile directe naționale care respectă principiile stabilite în prezenta recomandare;
- a adăuga la avantajul de sancțiuni penale măsuri alternative care constau în realizarea unor servicii de interes colectiv;
- a întări posibilitățile de combatere a discursului de ură prin intermediul dreptului civil, de exemplu acordând organizațiilor nonguvernamentale interesate posibilitatea declanșării unor proceduri civile, acordând despăgubiri victimelor discursului de ură, și prevăzând pentru instanțele judecătorești posibilitatea luării unor decizii care să permită victimelor de a-și exercita dreptul la replică sau prin care să dispună o dezmințire;
- a informa publicul și responsabilii mijloacelor de comunicare în masă asupra dispozițiilor juridice aplicabile în materia discursului de ură.

Principiul 3. Guvernele statelor membre ar trebui să se asigure ca, în cadrul juridic menționat în principiul 2, orice ingerință a autorităților publice în libertatea de exprimare să fie strâns limitată și aplicată în mod nearbitrar în conformitate cu dreptul, pe baza unor criterii obiective. În afară de aceasta, în conformitate cu principiul fundamental al Statului de drept, orice limitare sau ingerință în libertatea de exprimare trebuie să facă obiectul unui control judiciar independent. Această cerință este deosebit de importantă în cazurile în care libertatea de exprimare trebuie să fie conciliată cu respectul demnității umane și cu protecția reputației sau a drepturilor altora.

Principiul 4. Dreptul și practicile interne ar trebui să permită instanțelor judecătorești să țină cont de faptul că anumite exprimări concrete de discurs de ură pot fi atât de insultătoare pentru indivizi sau grupuri încât să nu beneficieze de gradul de protecție pe care art. 10 al Convenției europene a drepturilor omului îl acordă celorlalte forme de exprimare. Un astfel de caz poate viza situația în care discursul de ură urmărește fie distrugerea altor drepturi și

libertăți protejate de către Convenție, fie limitări mai ample decât cele prevăzute în acest instrument.

Principiul 5. Dreptul și practicile interne ar trebui să permită ca, în limitele competențelor lor, reprezentanții autorităților publice sau ai altor autorități având competențe similare să acorde o atenție deosebită cazurilor referitoare la discursul de ură. În acest sens, aceste autorități ar trebui să examineze cu atenție dreptul suspectului la libertatea de exprimare, în măsura în care impunerea sancțiunilor penale constituie în general o ingerință serioasă în această libertate. Instanțele judecătorești competente ar trebui, atunci când impun sancțiuni împotriva persoanelor condamnate pentru delikte referitoare la discursul de ură, să respecte în mod strict principiul proporționalității.

Principiul 6. Dreptul și practicile interne în domeniul discursului de ură ar trebui să țină cont în mod corespunzător de rolul mijloacelor de comunicare în masă în comunicarea informațiilor și ideilor care expun, analizează și explică exemple concrete de discurs de ură și subliniază fenomenul general, precum și dreptul publicului de a primi informații și idei.

În acest scop, dreptul și practicile interne ar trebui să stabilească o distincție clară între responsabilitatea autorului pentru exprimările de discurs de ură, pe de o parte, și, responsabilitatea eventuală a mijloacelor de comunicare în masă și a profesioniștilor din mijloacele de comunicare în masă care contribuie la difuzarea lor în cadrul misiunii lor de a comunica informații și idei despre subiecte de interes public, pe de altă parte.

Principiul 7. În continuarea principiului 6, dreptul și practicile interne ar trebui să țină cont de faptul că:

- informațiile referitoare la rasism, xenofobie, antisemitism și la alte forme de intoleranță sunt pe deplin protejate de art. 10 parag. 1 al Convenției europene a drepturilor omului și nu pot constitui obiectul ingerinței decât cu respectarea condițiilor stabilite în parag. 2 al aceluiași articol;

- regulile și criteriile utilizate de către autoritățile naționale pentru a evalua necesitatea limitării libertății de exprimare trebuie să fie conforme cu principiile conținute în art. 10, așa cum este acesta interpretat de jurisprudența organelor Convenției. Acestea trebuie să țină cont în special de forma, conținutul, contextul și scopul informațiilor;

- respectarea libertăților jurnalistice presupune ca instanțele judecătorești și autoritățile publice să se abțină de a impune mijloacelor de comunicare în masă punctele lor de vedere privitor la tipul tehnicilor de informare pe care jurnaliștii trebuie să le adopte”.

Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, adoptată de Adunarea generală a ONU la 21 decembrie 1965 și ratificată de România prin Decretul nr. 345/1970, prin art. 4, solicită ca statele părți să condamne „orice propagandă [...] care se inspiră din idei sau teorii bazate pe superioritatea unei rase sau unui grup de persoane de o anumită culoare sau de o anumită origine etnică”, iar prin art. 7 statele semnatare „se angajează să ia măsuri imediate și eficace [...] pentru lupta împotriva prejudecăților ce duc la discriminare rasială și pentru a favoriza înțelegerea, toleranța și prietenia între națiuni și grupuri rasiale și etnice”. Potrivit Legii nr. 612/2002, victimele discriminării rasiale (conform Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială) se pot adresa către Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (ONU).

CEDO, prin jurisprudență, arată că discriminarea rasială, etnică este atât de gravă, întrucât în situația acestui tip de discriminare se poate invoca, în unele situații, și art. 3 al Convenției europene a drepturilor omului referitor la tratamente inumane ori degradante. Fosta Comisie Europeană a Drepturilor Omului în cauza *Asiaticilor Est Africani c. Marea Britanie* a

pronunțat prima decizie a unei instanțe internaționale prin care s-a precizat că discriminarea poate constitui una din formele de „tratament degradant”, interzise ca parte a dreptului de a nu fi supus torturii. Comisia a susținut că „diferit de orice considerație privind art. 14 al Convenției, discriminarea bazată pe rasă poate, în anumite circumstanțe, să constituie în sine tratament degradant în sensul art. 3 al Convenției”. Comisia a subliniat că „o importanță specială trebuie acordată discriminării rasiale, și că în mod public a diferenția un grup de persoane sub aspectul tratamentului bazat pe rasă, poate constitui, în anumite circumstanțe, o formă specială de afront adusă demnității umane”. Astfel, „tratamentul diferențiat aplicat unui grup de persoane datorită rasei poate fi capabil a constitui tratament degradant în circumstanțe în care tratamentul diferențiat pe baza altor criterii, precum limba, nu ar pune astfel de probleme” (cauza *Asiaticilor Est Africani c. Marea Britanie*, nr. 4403/70, 14.12.1973; în același sens, a se vedea cauza *Cipru c. Turcia*, 2002, cauza *Moldovan ș.a. c. România nr. 2*, 12 iulie 2005).

În concluzie, considerăm că fapta prezentată în petiție reprezintă discriminare conform art. 2 alin. (4), art. 2 alin. (5) și art. 15 al O.G. nr. 137/2000, republicată.

Opinie redactată de István Haller.

C. Opinie majoritară exprimată de Cazacu Ioana Liana, Haller István, Jura Cristian, Vasile Alexandru Vasile și Vlaș Claudia Sorina privind sancționarea faptei

Ordonanța nr. 137/2000, republicată, la art. 26 alin. (1), prevede sancționarea faptelor de discriminare cu amendă contravențională, fără să specifice posibilitatea aplicării sancțiunii de avertisment, ceea ce arată că legiuitorul a considerat că aceste fapte, prin gravitatea lor, trebuie sancționate ca atare.

Ordonanța nr. 2/2001, actualizată, la art. 7 alin. (3) prevede că avertismentul poate fi aplicat și în cazul în care o astfel de sancțiune nu este expres prevăzută de lege [alin. (3)], arătând că „avertismentul se aplică în cazul în care fapta este de gravitate redusă”.

Discriminarea prezentată de petent afectează o comunitate (cea a romilor), ceea ce, în conformitate cu art. 26 alin. (1) al O.G. nr. 137/2000, trebuie sancționată mai sever.

Discriminarea etnică trebuie să fie considerată ca fiind o faptă extrem de gravă. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin soluțiile pronunțate (de exemplu, *Moldovan ș.a. c. România nr. 2* din 12 iulie 2005) arată că acest tip de discriminare este atât de grav, încât reprezintă tratament degradant în sensul art. 3 al Convenției europene a drepturilor omului.

Directivile Uniunii Europene în domeniu (de exemplu, Directiva Consiliului 2000/43/CE, prin art. 15) și jurisprudența Curții Europene de Justiție solicită Statelor membre Uniunii Europene aplicarea de sancțiuni efective, proporționale și descurajante. Neaplicarea unei amenzi contravenționale nu se poate considera a fi o sancțiune efectivă și descurajantă. Proporționalitatea se poate asigura prin acordarea graduală a amenzii, în funcție de gravitatea faptei, între limitele stabilite de lege.

Faptele au fost comise de o persoană cu cea mai importantă funcție din România, ceea ce accentuează gravitatea faptei.

Totuși, considerăm că aplicarea unui avertisment contravențional își atinge scopul și este în concordanță cu jurisprudența CEDO în domeniu, care acordă o libertate de exprimare mai largă politicienilor și care stabilește că ingerința autorităților trebuie să fie minimă în situația declarațiilor exprimate de politicieni. Această poziție a fost exprimată și de participanții instituțiilor similare din întreaga Uniune Europeană cu ocazia conferinței „Conflicts between

the Right to Equal Treatment and other Fundamental Rights”, care a avut loc la Viena în perioada 12-13 septembrie 2011, cu privire la afirmațiile care nu intră sub incidența legislației penale.

Opinie redactată István Haller.

D. Opinie separată la opinia majoritară formulată și redactată de Asztalos Csaba Ferenc, membru Colegiu director

Pe fond, trebuie să ne pronunțăm asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportat la declarația părții reclamate potrivit căreia „(...) Diplomația are și ea limitele ei. Spre exemplu, nu poți să-i spui finlandezului «nu e adevărat, țiganii nu au fost în centru la Helsinki și nu au cerșit» (...) Ce poate să facă diplomația când guvernul constată că țiganii cerșesc agresiv, au început să fure prin autobuze, ce poate să facă diplomația, pentru că acolo este reacția unei opinii publice și orice guvern se uită în primul rând la opinia publică la el (...)”. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit. Demersul va avea în vedere întreaga declarație a reclamatului, nu doar partea sesizată de petent.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie:

- să fie prevăzută de lege (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă);

- să urmărească un scop legitim;

- să fie necesară într-o societate democratică (în acest caz analiza vizează faptul dacă declarație conține elemente de incitare la ură rasială și crearea unei atmosfere ostile, umilitoare și degradante la adresa minorității rome, faptă ce impune protecția demnității umane a cetățenilor vizați, respectiv necesitatea rezultă din lipsa unor alte instrumente de a corecta astfel de derapaje);

- să fie proporțională cu scopul urmărit¹².

Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (4) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 care trebuie coroborat cu art. 2. alin. (8) din O.G. nr. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Ambele texte normative sunt previzibile și accesibile, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Potentul consideră că prin astfel de exprimări din partea unui demnitar al statului se aduce atingere demnității umane a cetățenilor români aparținând comunității roma (adică și persoanei sale) prin stigmatizarea, crearea unei atmosfere ostile, degradante și umilitoare la adresa acestora. Din solicitarea petentului reiese că scopul legitim urmărit de o eventuală ingerință a statului prin constatarea și sancționarea declarației reclamatului, ca fiind o faptă de discriminare este protecția demnității umane a cetățenilor aparținând minorității rome și a demnității umane a propriei persoane. Protecția cetățenilor aparținând minorității rome

¹² C. Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801.

constituie un scop legitim și trebuie să apreciem dacă declarația în speță încalcă dreptul la demnitate sau se încadrează în limitele libertății de exprimare.

În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. Principiile enumerate sunt cu atât mai importante atunci când în discuție este presa”¹³.

În cazul de față analizăm declarația unei persoane care ocupă cea mai înaltă funcție de demnitate din stat, cea de Președinte. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, această calitate poate fi asemănată cu cea a oamenilor politici sau a funcționarilor publici. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană, dar în mod deosebit *are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora*, deoarece ei reprezintă pe cei care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele¹⁴. Îngerința în limitele libertății de exprimare a unei persoane aflate în funcție de demnitate publică induce responsabilități deosebite instituțiilor statului.

Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se „hrănește” din libertatea de exprimare¹⁵.

„Totuși, este esențial pentru politicieni ca atunci când se exprimă în public să evite comentarii care pot răspândii și conduce la creșterea intoleranței”¹⁶.

În acest sens se exprimă și Curtea Constituțională a României care a arătat că „statutul constituțional al Președintelui și al primului-ministru, precum și rolul acestora în cadrul democrației constituționale îi obligă să își aleagă forme de adecvate de exprimare, astfel încât criticile pe care le face la adresa unor puteri ale statului să nu se constituie în elemente ce ar putea genera conflicte juridice de natură constituțională între acestea”.

Apreciez că statutul *constituțional al Președintelui și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale îl obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile sau comunicatele publice să evite comentarii care pot răspândii și conduce la creșterea intoleranței*.

Analiza în context a declarației arată că suntem în prezența unor afirmații ale reclamatului, Președintele României, realizate în cadrul unui interviu în direct, la un post de televiziune privat, cu acoperire națională. În cadrul acestui interviu s-au pus în discuție mai multe subiecte de pe agenda de politică internă și externă a României.

Un astfel de subiect de interes public pus în discuție a fost cel legat de eșecul integrării României în spațiul Schengen. Situația cetățenilor români de etnie romă din statele Uniunii Europene a fost și este un subiect invocat ca fiind o cauză de amânare a aderării României la zona Schengen. Condiția socială a unor cetățeni români de etnie romă din statele Uniunii Europene, etnicizarea infrafracțiunii, integrarea cetățenilor români aparținând minorității rome în România au fost și sunt subiecte de interes public, care au generat dezbateri publice intense.

¹³ CEDO, *Lingens c. Austria*, nr. 9815/82, hotărârea din 8 iulie 1986.

¹⁴ *C. Birsan*, op. cit., p. 750, pct. 66.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Feret c. Belgia*, nr. 1561/07/16 iulie 2009.

În acest context, și în Finlanda și Olanda situația cetățenilor români de etnie romă care trăiesc în aceste două state a constituit un subiect de dezbatere publică și a condus la reacții în societate. Aceste reacții deseori se caracterizează prin etnicizarea faptelor reprobabile și a infracțiunilor, prin culpabilizarea generală a cetățenilor români de etnie romă, prin proteste în fața reprezentanței diplomatice a României împotriva cerșetoriei practicate de cetățeni români de etnie romă, respectiv prin atitudini xenofobe și rasiste.

Analizând obiecțiunile celor două state, Finlanda și Olanda, față de integrarea României în Schengen, în cazul Finlandei, Președintele României a afirmat următoarele: „(...) Diplomația are și ea limitele ei. Spre exemplu, nu poți să-i spui finlandezului «nu e adevărat, țiganii nu au fost în centru la Helsinki și nu au cerșit». (...) Ce poate să facă diplomația când guvernul constată că țiganii cerșesc agresiv, au început să fure prin autobuze, ce poate să facă diplomația, pentru că acolo este reacția unei opinii publice și orice guvern se uită în primul rând la opinia publică la el (...)”.

Din analiza textului rezultă că Președintele României a procedat la prezentarea unei realități care este de o perioadă de timp pe agenda publică și politică din Finlanda și Olanda (dar și a altor țări), mai precis situația cetățenilor români de etnie romă din cele două state, fapt ce a generat un val de indignare în rândul opiniei publice finlandeze și olandeze. Opinia publică din cele două state a făcut presiuni asupra factorului politic autohton pentru a lua măsuri în privința situației cetățenilor români de etnie romă din Finlanda și Olanda, iar factorul politic s-a exprimat în sensul amânării integrării României în spațiul Schengen, invocând și situația cetățenilor români de etnie romă din România (a se vedea protestul de la începutul lunii iunie 2011 care a avut loc la Helsinki în fața ambasadei României „menit să atragă atenția asupra cerșitului practicat în Finlanda de cetățenii români de etnie romă din România, respectiv declarația eurodeputatei finlandeze Sari Essayah din grupul Partidului Popular European pentru cotidianul „Gândul”, după cum urmează: „unul dintre cele mai importante motive de respingere a României este gestionarea minorității rome, care creează probleme în Europa”).

Obiectul petiției, referirea Președintelui este circumscrisă la „țiganii care au furat”, (mai precis: cei care fac subiectul protestelor în Olanda și Finlanda) nu la „țigani în general”. Președintele a făcut trimitere la o problemă publică, fără a se „fi legat de romi”, sau de situația acestora. Reproșăm în același timp folosirea de către partea reclamată, căreia îi incumbă înalte responsabilități de stat, a termenului „țigan” în loc de cel de „rom”, pentru nerespectarea voinței reprezentanților comunității rome de a reduce din spațiul public eticheta peiorativă.

Constat că în declarația supusă analizei nu există o generalizare de la un caz particular la întreaga comunitate a cetățenilor români aparținând etniei rome, ci doar cu privire la grupurile de romi identificați ca autori ai unor fapte reprobabile în protestele diplomatice și populare din Olanda și Finlanda. Desigur, în săvârșirea unor fapte reprobabile elementul de etnie nu are nici o relevanță.

Constatăm că nu există nici un element de incitare împotriva cetățenilor români aparținând minorității rome.

Faptele sesizate nu depășesc limitele libertatea de exprimare, în sensul în care se impune constatarea unei contravenții și aplicarea unei sancțiuni contravenționale ca instrument juridic.

Reclamatul a pus în dezbatere un subiect care prezintă un interes major pentru România și Uniunea Europeană: aderarea țării noastre la spațiul Schengen. Motivația recentului eșec al aderării României la spațiul Schengen este reclamată de demnitari și instituții din țări precum Olanda și Finlanda și prin situația acelor cetățeni români aparținând minorității rome care au

făcut din cerșit o practică ce tulbură echilibrul lor social. Faptul că dezbaterile subiectului și identificarea soluțiilor sunt dificile și pot fi stânenitoare nu reduce, ci din contră, crește responsabilitatea liderilor politici, în particular, a președintelui statului, de a se adresa cu sinceritate opiniei publice, străine, românești, dar și comunității roma, pentru a căuta împreună soluțiile adecvate.

Un aspect care explică sensibilitatea la discursul președintelui și motivează acțiunea petentului este faptul că dezbaterile asupra aderării României la spațiul Schengen a generat deseori atitudini romafoabe, până la incitări de natură rasială și etnică. Discursul care face obiectul acestei petiții nu are ca motivație și nu reprezintă o incitare de acest tip, ci se adresează strict unei stringente probleme interne și internaționale a României, pentru care este nevoie de o dezbatere cât mai deschisă. A limita exercițiul libertății de exprimare într-un astfel de context înseamnă a se renunța tocmai la rolul ei specific și vital în rezolvarea problemelor spinoase ale democrației.

Inadecvarea unor termeni („țigani” în loc de „rom”) nu schimbă semnificația declarației prezidențiale. Totuși, calitatea de președinte al României a părții reclamante îi incumbează și alte responsabilități, deoarece persoanele aflate în poziții de demnitate publică influențează comportamente, atitudini și constituie modele în societate. Ca urmare, apreciez că partea reclamantă a fost neglijentă în exprimare atunci când în declarația supusă analizei:

- a folosit termenul „țigani” în loc de „romi”;
- nu a precizat că cetățenii de etnie romă nu trebuie priviți ca „țapi ispășitori” pentru amânarea integrării României în Schengen;
- nu s-a delimitat de abordările rasiste ale subiectului venite din partea opiniei publice și a unor politicieni din cele două state;
- nu a atras atenția asupra pericolului creării de stereotipuri negative față de comunitățile de romi, fie aceasta în România, fie în Finlanda și Olanda.

Consider că lipsa de rigoare a discursului cetățenilor aflați în funcții de demnitate publică, cum este situația reclamantului, atunci când se exprimă cu privire la importante chestiuni publice, nu poate fi corectată prin limitarea libertății de exprimare și prin aplicarea unei sancțiuni contravenționale. *Democrația se hrănește din libertatea de exprimare*, limitele comunicării pot fi depășite, pas cu pas, tocmai prin argumentare și deci prin dialog. Cu atât mai serios este pericolul negării libertății de exprimare când aceasta folosește temele egalității de șanse și nediscriminării într-un instrument al luptei politice interne, compromițându-le.

E. Opinie parțial separată a membrului în Colegiul Director al CNCD, Dragoș Tiberiu Niță

În legătură cu fondul dezbaterilor privind plângerea dedusă soluționării *imi exprim opinia parțial separată în raport de opiniile exprimate de Colegiu*, considerând că se impun a fi precizate anumite nuanțe interpretative. Întrebarea care se pune în legătură cu aspectele care constituie obiectul analizei este strâns legată de reperele asociate contextului intern și internațional în care au fost făcute anumite afirmații, natura afirmațiilor, valoarea potențial lezată prin afirmațiile în cauză, în mod particular, prin consecințele interpretării asociate anumitor sintagme.

Referindu-se la afirmații care pot face obiectul unor plângeri deduse soluționării, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a statuat în mod constant, în jurisprudența sa, că este necesară examinarea întregului complex de împrejurări în care anumite cuvinte au fost

rostit. Astfel, utilizarea unor sintagme referitoare la anumite categorii de persoane trebuie analizată prin raportare la întreg conținutul unor declarații, având în vedere modul și locul în care au fost făcute, motivul, punctele de vedere ale celor care le-au scris sau prezentat, modul și contextul în care au fost făcute, precum și impactul, efectul acestora¹⁷. A analiza o sintagmă și a disocia înțelesul ei de orice împrejurări în legătură cu aceasta, ar presupune izolarea artificială a unui aspect particular și abstracția întregului context, ceea ce ar fi de natură a induce posibile erori de interpretare.

Pornind de la premisa învederată de petent în plângerea adresată Consiliului, anume că în conținutul unei emisiuni TV, partea reclamată ar fi făcut unele afirmații posibil discriminatorii, poate fi relevant a stabili dacă reclamatul a pus în discuție informații discutate cu reprezentanți ai autorităților străine și ridicate de către aceștia, ori propriile judecăți de valoare legate de o comunitate sau de un grup restrâns de persoane. De asemenea, dacă informațiile în discuție au ca premisă convingerea reclamatului ori preluarea opiniilor și a îngrijorărilor exprimate de reprezentanți ai autorităților străine. Similar, este important ca interpretarea înțelesului unor afirmații să fie asigurată în corpore și nefracționat de întregul context. Asemenea aspecte au fost analizate de către Colegiul CNCD în propria jurisprudență, iar clarificarea lor a fost de natură a conduce la statuarea ca legale și întemeiate de către instanțele de contencios administrativ a unor hotărâri ale Consiliului¹⁸.

În legătură directă cu obiectul plângerii rezultă că partea reclamată a fost informată de reprezentanți ai unor autorități guvernamentale străine, respectiv ai Olandei și Finlandei, discuțiile vizând procesul de aderare a României la zona Schengen. Din afirmațiile părții reclamate rezultă că aceștia au recurs la un mesaj foarte sever de mobilizare a autorităților române. Din analiza textului rezultă că Președintele României a procedat la prezentarea unei realități care este de o perioadă de timp pe agenda publică și politică din Finlanda și Olanda (dar și a altor țări), mai precis situația cetățenilor români de etnie romă din cele două state, fapt ce a generat un val de indignare în rândul opiniei publice finlandeze și olandeze. Opinia publică din cele două state a făcut presiuni asupra factorului politic autohton, pentru a lua măsuri în privința situației cetățenilor români de etnie romă din Finlanda și Olanda, iar factorul politic s-a exprimat în sensul amânării integrării României în spațiul Schengen, invocând și situația cetățenilor români de etnie romă din România¹⁹.

În măsura în care aceste aspecte de fapt ar fi fost clarificate, întrebarea care s-ar ridica este la ce anume raportăm înțelesul afirmației imputate, ceea ce constituie obiectul plângerii. Bunăoară, pornind de la premisa învederată de autoritățile străine că în rândul cetățenilor

¹⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea nr. 212 din 2 septembrie 2005, Hotărârea nr. 323 din 28 noiembrie 2005, Hotărârea nr. 9 din 17.01.2006, Hotărârea nr. 165 din 6 iunie 2006, Hotărârea nr. 251 din 7 iunie 2006, Hotărârea nr. 416 din 28 noiembrie 2007, Hotărârea nr. 92 din 23 mai 2007, Hotărârea nr. 222 din 27 august 2007, Hotărârea nr. 92 din 23 mai 2007, Hotărârea nr. 180 din 17 iulie 2007, Hotărârea nr. 114 din 24 februarie 2009, Hotărârea nr. 40 din 5 mai 2010, Hotărârea nr. 24 din 4 mai 2010 ș.a.

¹⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea Colegiului nr. 180 din 17 iulie 2007, menținută prin sentința civilă nr. 1577/21.05.2008 a Curții de Apel București și decizia civilă nr. 1293 din 6 martie 2009 a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

¹⁹ A se vedea protestul de la începutul lunii iunie 2011 care a avut loc la Helsinki, în fața ambasadei României, menit să atragă atenția asupra ceșitului practicat în Finlanda de cetățenii români de etnie romă din România, respectiv declarația eurodeputatei finlandeze Sari Essayah din grupul Partidului Popular European pentru cotidianul „Gândul”, după cum urmează: „unul dintre cele mai importante motive de respingere a României este gestionarea minorității rome, care creează probleme în Europa”.

români de etnie romă există o problemă de infraționalitate. În măsura în care s-ar reține faptul că reprezentanții autorităților străine au avut o poziție dură la adresa României, *s-ar putea interpreta că afirmația părții reclamante reprezintă o punere în discuție publică a acestei chestiuni importante de politică externă*. Dacă s-ar admite că partea străină și-a manifestat atitudinea critică/ severă în raport cu nivelul îngrijorător de infraționalitate, incluzând comunitatea cetățenilor români de etnie romă, *s-ar putea interpreta că afirmația părții reclamante a vizat sublinierea ideii că în rândul comunităților cetățenilor români, inclusiv de etnie romă, acest fenomen există*. Mai mult, constatăm că în afirmațiile supuse analizei, nu există o generalizare de la un caz particular la întreaga comunitate a cetățenilor români aparținând etniei romă, ci doar cu privire la grupurile de romi identificați ca autori ai unor fapte reprobabile în protestele diplomatice și populare din Olanda și Finlanda.

Pe de altă parte, ar fi fost relevant a stabili dacă în cauză s-au transmis opinii personale, judecâți de valoare proprii, și nu informații legate de subiecte invocate de terțe persoane în legătură cu infraționalitatea. În acest context, asocierea sintagmelor „(...) Diplomația are și ea limitele ei. Spre exemplu, nu poți să-i spui finlandezului «nu e adevărat, țiganii nu au fost în centru la Helnsinki și nu au cerșit» (...) Ce poate să facă diplomația când guvernul constată că țiganii cerșesc agresiv, au început să fure prin autobuze, ce poate să facă diplomația, pentru că acolo este reacția unei opinii publice și orice guvern se uită în primul rând la opinia publică la el (...)” pune în discuție o chestiune legitimă legată de eventualul fundament al unor asemenea aserțiuni.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului poate fi extrem de relevantă, cu atât mai mult cu cât au fost adresate plângeri împotriva României, între altele și cu privire la modalitatea în care, în anumite circumstanțe, reprezentanții autorităților statului au catalogat persoanele aparținând minorității romilor, ori au asociat această comunitate cu fenomenul infrațional. În cauza *Moldovan ș.a. c. România*, Curtea a reținut că „referirile la onestitatea reclamanților și la modul acestora de viață, efectuate de unele autorități publice învestite cu soluționarea plângerilor reclamanților par a fi, dată fiind absența oricărei fundamentari, esențialmente discriminatorii” (a se vedea Hotărârea nr. 2 din 12 iulie 2005, cauza *Moldovan ș.a. c. România*). Aspecte similare au fost deduse soluționării Curții în cauza *Iren Gergely c. România*, cauza *Kalanyos ș.a. c. România*, cauza *Vasile Tănase ș.a. c. România* (a se vedea cauza *Gergely c. România*, nr. 57885/00, cauza *Kalanyos ș.a. c. România*, nr. 57884/00, cauza *Vasile Tănase ș.a. c. România*, nr. 62953/00). În cauza *Cobzaru c. România*, Curtea Europeană a reținut că procurorii au făcut remarcă tendențioasă în relație cu originea romă, între altele că „elemente antisociale predispușe la violență și la furt” (cauza *Cobzaru c. România*, nr. 48254/99) De asemenea, în cauza *Stoica c. România*, Curtea Europeană a considerat că remarcile din raportul poliției care descriu comportamentul agresiv al localnicilor ca fiind „pur țigănesc” sunt clar stereotipe (cauza *Stoica c. România*, cererea nr. 42722/02).

Colegiul CNCD a statuat în jurisprudența sa (între altele Hotărârea nr. 613 din 13 noiembrie 2008, Hotărârea nr. 593 din 24 noiembrie 2009, Hotărârea nr. 20 din 4 mai 2010, Hotărârea nr. 87 din 2 iunie 2010) că apartenența etnică a unei persoane nu poate fi privită ca relevantă în legătură directă cu modul în care o comunitate de persoane exercită o anumită funcție sau cu privire la faptele pe care le săvârșește. Apartenența etnică a unei persoane nu poate fi privită ca relevantă în legătură cu săvârșirea anumitor fapte, în mod special prin degravarea de apartenența națională (cetățenie) în raport cu unele persoane și imputarea anumitei origini etnice spre deosebire de altele, în condițiile în care și unii și alții sunt cetățenii aceluiași stat. Or, reperatele statuate de Colegiul CNCD ar fi trebuit analizate în cauză pentru a stabili dacă se induc asocieri de natură pur stereotipă în legătură cu o comunitate corelativ altei comunități de persoane.

Evident, se poate pune întrebarea ce sursă de informare ar putea constitui o bază obiectivă într-un eventual barometru al fenomenului infracțional ca argument al afirmației imputate în cauză. Datele statistice prelucrate de către autoritățile străine în privința infracțiunilor săvârșite pe teritoriul lor de către cetățeni străini pot indica cetățenia persoanelor care săvârșesc aceste fapte, dar în niciun caz originea etnică. În măsura în care s-ar interpreta că o comunitate de persoane, în speță minoritatea romă, are probleme de infracționalitate, iar comunitatea românească, *per a contrario*, nu întâmpină asemenea probleme, s-ar putea desprinde ideea că infracționalitatea este *sine qua non* legată de o anumită origine. În jurisprudența sa, Colegiul s-a pronunțat inclusiv cu privire la publicarea unor date statistice de către poliție referitoare la infracționalitate și origine etnică. În Hotărârea nr. 351/14.11.2005, Colegiul a reținut ca discriminatorie „...publicarea unor informații neverificate și cu strictă referire la apartenența etnică doar a unor făptuitori...”.

Deosebiri de origine etnică nu contribuie la nicio formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor sociale, ci pot fi de natură a produce efecte nedorite asupra unei comunități de persoane asociate în mod exclusiv și per ansamblu cu fenomenul infracțional. Astfel de deosebiri ar putea fi interpretate ca stereotipe, fundamentate pe o percepție de natură discriminatorie că persoanele care fac parte dintr-o anumită etnie săvârșesc infracțiuni. Chiar dacă nu s-ar viza atingerea demnității unor comunități de persoane, efectul potențial produs poate fi relevant din perspectiva discriminării. Or, din perspectiva unor asemenea ipoteze, s-ar putea pune în discuție problema incidenței art. 2 alin. (1) sau art. 2 alin. (5) din O.G. nr. 137/2000, republicată.

Este însă evident că modalitatea în care au fost prezentate informațiile privind conținutul discuțiilor între partea reclamată și autoritățile străine a dat naștere la interpretări și reacții subsecvente. Astfel de interpretări, cum este cazul de față dedus soluționării, trebuie să fie circumscrise bunei-credințe, însă în același timp, nu se poate ignora faptul că autoritățile publice ori reprezentanții autorităților publice trebuie să manifeste exigență și preocupare față de modul în care prezintă sau exprimă aprecieri, concluzii, manifestări sau afirmații publice, având în vedere principiul nediscriminării. Această exigență nu ar trebui interpretată în sensul abținerii de a prezenta informații de interes pentru societate, cât preocupare față de respectarea demnității personale și a principiului nediscriminării, garantate în România prin Constituție și O.G. nr. 137/2000, republicată, care prevede în art. 1: „(1) În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate de lege. (2) Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate...”; 4. Orice persoana fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate la alin. (2)”.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, *cu 5 voturi pentru și 2 împotriva* ale membrilor prezenți la ședință,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Aspectele sesizate intră sub incidența prevederilor art. 2 alin. (5) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;

2. Sancționarea părții reclamate, Traian Băsescu, cu avertisment, potrivit 26 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000, republicată, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare;

3. Clasarea dosarului;
4. O copie a hotărârii se va transmite părților.

VII. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședință: Asztalos Csaba Ferenc; Cazacu Liana Ioana; Haller István; Niță Dragoș Tiberiu; Jura Cristian; Vasile Alexandru Vasile; Vlaș Claudia Sorina.